

§ 127

Dnr 2024-000101

Remissvar - Ut ur utsatthet (SOU 2023:97) och Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften - våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98)

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lämna socialnämndens synpunkter som yttrande till SOU 2023:97 Ut ur utsatthet enligt följande:

Barn och unga i samhällsvård benämns som en riskgrupp och löper högre risk att utsättas för prostitution och sexuell exploatering än barn generellt. En hög andel av de ungdomar, speciellt flickor, som är placerade på de institutioner som tillhandahålls av statens institutionsstyrelse (SIS), berättar om egna erfarenheter av utsatthet. Så många som 17 % av de placerade flickorna berättar om att de utfört sexuella handlingar i utbyte mot någon form av ersättning.

Då det i rapporten också påtalas att de flesta personer som har erfarenheter av prostitution aldrig berättar om det, kan antas att siffran är än högre. Ungdomar med långvarig utsatthet ser inte heller själva sex i utbyte mot annat som prostitution.

När en ungdom placeras på låsbar avdelning inom Sis för akut skydd, tillhandahålles endast akut sjuk- och tandvård, samt läkarundersökningar inför ansökan om LVU-vård. De placerade ungdomarna får alltså inte tillgång till den omedelbara hjälp de är i behov av för att påbörja vägen ut ur utsattheten. Utredningen påtalar att exit-program behöver utformas genom ett tvärprofessionellt samarbete för att ge den vård och det stöd som dessa ungdomar behöver och att det är kommunen som har till ansvar att stödet erbjuds. Mot bakgrund av bristen på tillgång till mer omfattande sjuk- och hälsovård med psykiatrisk kompetens inom Sis, behöver utredningen föreslå att allt det stöd som krävs för att ungdomen ska få förutsättningar att lämna ett liv i prostitution, ska kunna ges i vård i låsbara former under den tid som ungdomen befinner sig på institutionen.

Utredningen pekar på vikten av att personer i prostitution och människohandel betraktas som brottsoffer och påtalar problematiken med att den paragraf i LVU-lagstiftningen som möjliggör omhändertagande i syfte av att skydda dessa personer, benämner problematiken som "eget socialt nedbrytande beteende". Skyddsåtgärder behöver därför fortsättningsvis formas utifrån

brottsofferperspektivet där den unge avlastas skuld och får större förutsättningar att tillgodogöra sig stödinsatser.

Barn och unga som varit föremål för prostitution och människohandel, är inte sällan föremål för samhällsvård i olika former. Både under låsbar eller öppen placering på Sis, såväl som vid placering på HVB-hem, är tillgången på kompetens och behandling inom området bristfällig. Ungdomarna får ofta vård och hjälp för andra former av problematik, medan den sexuella utsattheten lämnas åt dem själva att hantera, trots långvarig och omfattande vård. Det behövs därför ett tydligt uppdrag, både till SIS och HVB-hem, att utveckla möjligheterna upptäcka prostitution och att tillhandahålla både akut vård och en långsiktig behandling som ger stöd att lämna prostitution.

Utredningen föreslår utformande av exit-program där den som utsatts kan slussas vidare till annan verksamhet för eventuell traumabehandling. Mot bakgrund av erfarenhet över landet med vårdköer och långa väntetider, speciellt vid olika former av psykiatrisk behandling, finns en överhängande risk att en viktig del av vården inte tillhandahålles i rätt tid och att den då inte heller får rätt effekt. I de fall personer inte får hjälp att bearbeta traumatiska händelser och risken att återgå till ett destruktivt liv är mycket hög. Tillgången till traumabehandling behöver därför säkerställas på ett bättre sätt än idag.

Utredningen konstaterar att den hjälp som krävs för att ta sig ur prostitution och människohandel, inte tillgodoses som det är i dagsläget. Detta gäller även personer som inte är föremål för samhällsvård och att de fungerande stödinsatser som finns idag, är centrerade till storstäder. För att få till stånd ett jämlikt stöd över landet krävs att de samhällsaktörer som är inblandade i kartläggning och behandling får ett tydligt uppdrag att prioritera denna uppgift.

Vidare behöver förslag läggas hur kommunerna ska kartlägga problemet med prostitution och människohandel. Den uppsökande verksamheter inom kommunerna skulle med fördel kunna vara mer aktiv på digitala arenor där det är tydligt att de unga ofta faller offer för kontaktförsök från personer som ämnar begå sexuella övergrepp av olika slag. Den uppsökande verksamheten bör kunna kombineras med erbjudande om lättillgängliga ingångar till stöd och program som också kan ges digitalt.

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade 7 juli 2022 att uppdra åt en särskild utredare att föreslå ett exitprogram för vuxna personer utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål, ett program för barn utsatta för sexuell exploatering och människohandel för sexuella ändamål, samt bedöma hur Sverige lever upp till internationella åtaganden om identifiering, skydd, stöd och återvändande för offer för människohandel. Uppdraget avslutades med att SOU 2023:97 överlämnades till regeringen i december 2023.

Kommunerna har ett långtgående ansvar för personer som varit föremål för prostitution och människohandel på olika sätt. Problematik i form av människohandel och prostitution är att betrakta som våldsutsatthet och är ofta kombinerad med annan form av social problematik såsom psykisk ohälsa, annan utsatthet och missbruk. Utifrån aktuell utredning förväntas lagändringar som gör att kommunernas ansvar för personer i prostitution och människohandel ökar ytterligare och att de regionkoordinatorer som idag finns i länet kommer ha ett mer omfattande uppdrag. Personer utsatta för prostitution och människohandel ska också betraktas som brottsoffer i en vidare mening än tidigare.

Kommunstyrelsen har remitterat utredningen till socialnämnden som inkommit med synpunkter. Kommunstyrelsen lämnar detsamma som yttrande till Arbetsmarknadsdepartementet.

Beslutsunderlag

Sammanträdesprotokoll kommunstyrelsens ledningsutskott den 7 maj 2024 § 98.

Förvaltningens tjänsteskrivelse den 30 april 2024.

Remissvar från socialnämnden

SOU 2023:98 Betänkande av utredning

SOU 2023:98 Volym 1

SOU 2023:98 Volym 2

Beslutet skickas till:

Arbetsmarknadsdepartementet